

הלכות פרכות סימן רכב

באר הגולה 278

אם מכרן וחזר וקנאן: ד (יז) בשעת (יז) הקנן יש לו לברך אף-על-פי שצריך לא נשתמש בהם, שאין הברכה אלא על-ידי שמתחיל הלב שהוא שמתן בקנינו, ויבטל-לפניו ימכרו (יג) (יח) מלביש ערמים: ה *הנה בלים שמשמשים בהם (יט) הוא (יז) ובגני-ביתו, מברך 'הטוב והמטיב'. ט"אם נתנו לו (כ) במתנה, *מברך 'הטוב והמטיב', *שהיא טובה (כא) לו (טו) ולזנות: ו' על דבר שאינו חשוב בליכך, (כב) בגון חלוק או מנעלים ונאפילאות (פרוש, מנעלים קטנים שחופין רב הרגל), אין לברך עליהם.

ו' הראש והרשאי
מירושלמי ז' וירושלמי
עב
התקפות והראש
ח' טור דשם ספיק
ט' שם קטן
הירושלמי י' שם קטן
התוספות

באר היטב

(יז) הקנן. דהנה משעה שקנה הברך אפי' שצריך לזמן אותו לחיט לצעות ממנו מלבוש, ט"ז. ומ"א כתב דוקא בשקנה כלי כמו שהוא, אבל אם קנה ונתן לאמן לצעות כלי אינו מברך אלא כשמשמש בו, ע"ש: (יג) מלביש ערמים. וחסונה מוכח יברך עוטר ישראל, ובאבנט אור ישראל, חלק"ט ח"א סימן ה, ח. דהנה מוכח יברך על שלו שחתנו וצל של ב"ב מברך הטוב והמטיב, ב"ח. ונ"ל דר"ל לבניו אבל לעבדו ולשפחתו ה"ל כאלו מכרן להם, דשכיר הוא בא בשכרו, מ"א: (טז) ולזנות. בתשובת פרח"שושן קלל א סי' יב כתב דהתוס' והר"ף והרמב"ם לא ס"ל כהירושלמי הנה, ובדואי אלה הנה וזה הכי כל הנה בנותא לא הנה פוסק בהירושלמי, ומש"ה העלה שם בפסקאות שפוגעים שעושים הלבשה לנצרים ותרמים שמכרכין היתומים מלביש ערמים ושהתנו ולא הטוב והמטיב, ע"ש. כ"כ בשכנה"ג: וכתב"ש אלגזי פסק דהיתומים יברכו מלביש ערמים ושחתנו והטוב והמטיב, ע"ש בתשובה שנתפסה בסוף ספר שמי-שלמה, וליכ"צ לא יברך הטוב רק המקבל ולא הנותן, שם בפרח"שושן, ועין מ"א וט"ז ובספר בני-חיא

שערי תשובה

ובמ"ק התרף הרכה, ע"ש, עכ"ד מח"ב. ונ"ש בשם מור וקציעה שאם לקח אשה והניסה לו יבטל-מלוג ויש לברך הטוב והמטיב, ע"ש: (יג) מלביש ערמים. עכ"ה. וכן בא"ר דמיש לקמן ס"ק טו בענין הלבשת נצרים, מברך שחידים מלביש ערמים לשהתנו וכן מסתבר:

והמני"ח כתב בלא שם ומלכות: (יד) ובגני-ביתו. אבל אם קנה בלים לו וכלים לבגדי-ביתו מברך על שלו שחתנו וצל של ב"ב מברך הטוב והמטיב, ב"ח. ונ"ל דר"ל לבניו אבל לעבדו ולשפחתו ה"ל כאלו מכרן להם, דשכיר הוא בא בשכרו, מ"א: (טז) ולזנות. בתשובת פרח"שושן קלל א סי' יב כתב דהתוס' והר"ף והרמב"ם לא ס"ל כהירושלמי הנה, ובדואי אלה הנה וזה הכי כל הנה בנותא לא הנה פוסק בהירושלמי, ומש"ה העלה שם בפסקאות שפוגעים שעושים הלבשה לנצרים ותרמים שמכרכין היתומים מלביש ערמים ושהתנו ולא הטוב והמטיב, ע"ש. כ"כ בשכנה"ג: וכתב"ש אלגזי פסק דהיתומים יברכו מלביש ערמים ושחתנו והטוב והמטיב, ע"ש בתשובה שנתפסה בסוף ספר שמי-שלמה, וליכ"צ לא יברך הטוב רק המקבל ולא הנותן, שם בפרח"שושן, ועין מ"א וט"ז ובספר בני-חיא

משנה ברוכה

(כ) אם הם חדשים שלא נשתמש בהם עדן, מכל מקום פיון שפבר דש בהן לית בהן שמתהוה: ד (יז) בשעת הקנן וכו'. ודוקא אם קנה בגד שראוי ללבשו תכר, (כא) אבל אם קנה שים דבר שאינו ראוי ללבשו או להשתמש בו כמו שהוא, רק שצריך לתן לאמן לתקן, לא יברך 'שהתנו' עד שעה שילבש הברך (כב) או לשתמש בהקליט: (יח) 'מלביש ערמים'. הנה קדם 'שהתנו' (כג). אכן אם לובש הברך שחרית, יכול לצאת בברכת 'מלביש ערמים' שמברך בברכת השחר (אחרונים): ה (יט) הוא ובגני-ביתו. אבל אם קנה בלים לו וכלים לבגני-ביתו, מברך על שלו 'שהתנו' (כד) ועל של בגני-ביתו מברך 'הטוב והמטיב', דטוב הוא לדידה שזכה שיהיו בגני-ביתו מלבישים במלבושי-כבוד, 'המטיב' לאתרינו הם בגני-ביתו שנהנין בטובה זו. (כז) ודוקא אם קנה בשביל אשתו וזרעו, אבל אם קנה בשביל עבדו ולשפחתו, לא מקרי טוב' לדידה, דהוי כאלו מכר להם בשכרן שפוגע להם, (כד) אם לא שגם הוא משתמש בהכלים האלו: (כ) במתנה. הנה, דוקא בלים או בגדים שהמקבל שמתן בוה, (כז) אבל לא מעות, שעל-ידיהן מתביש יותר ולא יוכל על זה לברך: (כא) לו ולזנות. שאם המקבל עני, הוא טובה לפותן שזכה השם יתברך לעשות צדקה, ואם המקבל עשיר, שמתן הפותן שמקבל מקונו, והוי טובה גם לפותן נהרא"ש בבאור דברי הירושלמי. וזהו יש (טו) מאחרונים שחולקים על פסק זה וסבירא להו, דלפי מסקנת גמרא דין לא נתקנה ברכה זו כי אם בדיאית להו לאתרינו גס-כן טובה גשמית, ולפי זה פשוטן לו פלים במתנה צריך המקבל לברך ברכת 'שהתנו' ולא ברכת 'הטוב' ויברך ברכת 'הטוב' ולא 'שהתנו', ולמעשה נראה דטוב יותר לנהג בזה לברך ברכת 'הטוב', באשר ברנו בבאור הלכה. (כח) ומכל מקום במקום שפוגעין שעושים הלבשה לנצרים ותרמים, כל אחד מהיתומים יברך 'מלביש ערמים' וברכת 'הטוב והמטיב', דהא איכא בזה טובה עוד לכמה נצרים: (טז) וברכת 'שהתנו' לא יברכו, דבמקום שמכרכין ברכת 'הטוב' סבירא להו לרב הפוסקים דאין מברכין 'שהתנו': ו' (כב) בגון חלוק וכו'. ודוא הדין שאר פלים שאין חשוכים ואין דרך לשנות בהם: (כג)

שער הציון

(כ) בתיאור, ונראה לי דאפילו אם לא ברך קדם שמכרכין (כג) שוב לא יברך, דהשמה ראשונה כבר נסתלק משמכרן ונתבטל חייב הברכה, ועתה בקנה שנית שוב ליכא שמה, כמו שכתבו הפוסקים: (כא) מן-אברכהם ונדרה-התנים ושא, דלא כט"ז. ועין בחדושי ר' עקיבא איגר שפסקה לענין בית שלא לברך עד שיקבע בו מוטה, וכן לענין כלים שצרכין טבילה עד שיטבולם שיהיו ראויין להשתמש בהם: ואין להשיג על זה מזה שמבאר לקמן ברכיה סעי' ג: אפילו ראהו ביד חברו וכו', וכתב הגר"א דמקורו הוא מהך דהא, והא הנה גס-כן אינו יכול לאכלם? שאני הנה שהפרי בעצם כבר נגמר וראוי להנות ממונה, אלא שהיא על האילן או ביד חברו, מה שאין כן טבא שבעצם אינו ראוי להשתמש ממונה: (כב) ב"ח: (ג) מן-אברכהם: (כד) מצינוה-שקל: (כז) אלהי רבה ושא: (כו) תשובת פרח"שושן ובאור הגר"א, וזהו רק לדעת הירושלמי ולא למסקנת גמרא דילן, ע"ש: (כז) אלהי רבה ונדרה-התנים ושא: (כח) מן-נראה לי פרה, ודומא פשיטא מאכיו וזה לו אחים דמברך ברכת 'הטוב' משום דיש עוד אנשים מקבלי הטובה, ולעניית דעה נראה פרה וזהו טעם מקב"ש אלגזי הפוסק בבאור היטב, ומה שכתב שם דמברך ברכת 'הטוב' משום דיש עוד אנשים מקבלי הטובה, דמברך שניהם, אבל אכן לא חזקא לו הכי, כן כתב באלהי רבה ופשוט: (כט) אלהי רבה:

הלכות פְּרָבוֹת סִימָן רכג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

מָּקַל מִקּוֹם פִּינָן שֶׁפָּקַד דָּשׁ פֶּקֶן לִית פֶּקֶן שְׁמִתָּהּ⁽³³⁾.

(33) ומי שגר בדירה שכורה ואחר כך קנאה, דעת הגרש"ז אייזנברג (חיים של ברכה סי' א אות ח, וראה שיה הלכה סי' כב הע' כז) שצריך לברך 'שהחיינו', כיון שיש לו שמחת הלב בקנייתה.

[שעה"צ ס"ק כ]

הַנֶּקֶדָה לִי דָּאֶפְלִי אִם לֹא בְּרַךְ קֹדֶם שֶׁמִּבְרַךְ⁽³⁴⁾.

(34) ומי שקנה כלי על מנת למוכרו מיד, כתב הא"א (בוטשאטש, מהדו"ת סי' ד"ה כלים חדשים) שאינו מברך 'שהחיינו', אבל אם קנה על מנת ליחנו מיד במתנה, יברך 'שהחיינו', ואם בדעתו להשתמש בו כמה שירצה, אף אם דעתו למוכרו לאחר מכן, צריך לברך 'שהחיינו'.

[משנ"ב ס"ק יז]

לֹא יִבְרַךְ 'שֶׁהַחַיִּינוּ' עַד שֶׁעָשָׂה שְׁלִיכָתוֹ הַבְּגָד⁽³⁵⁾ או יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶפְלִי⁽³⁶⁾.

(35) ושעת הברכה, מבואר בשו"ע הרב (סדר ברכת הנהנין פ"ב אות ד) שהיא מיד אחר לבישת הבגד. אכן, בספר ברכת הבית (שער כד אות לט הע' לו) כתב, שיש לברך קודם הלבישה, כדין כל הברכות שמברכים עובר לעשייתן.

ואם לא בירך מיד, כתב השו"ע הרב (שם) שיברך כל זמן שלא פשט את הבגד, אבל אם פשטו על דעת שלא לחזור וללבושו מיד, אינו מברך בלבישה שניה. והכף החיים (סי' לא) כתב, שאם שכח לברך בשעת הלבישה, יכול לברך כל זמן שתוקף השמחה בלבו [יבלבישה ראשונה], ולאחר מכן יברך בלא שם ומלכות. וכעין זה כתב בספר ברכת הבית (שם) שאין לברך על הלבישה אלא סמוך ללבישה, אבל אם שדה זמן רב לא יברך, וכן לא יברך על לבישה שניה. אכן הא"א מבוטשאטש (סי' ד"ה ברכת שהחיינו) כתב, שמסביר אפשר לברך גם לאחר כמה פעמים, כל זמן שהבגד נקרא חדש. [וראה במשנ"ב לעיל סי' טו ו-ג].

ומי שקנה כמה בגדים, כתב הכף החיים (סי' ל) שאף על פי שאינו לובש כעת אלא אחד, מ"מ נפטרו שאר הבגדים בברכתו, כיון שמעיקר הדין הברכה היא בשעת הקניין, וכבר קנאם, אלא שלכתחילה יכוון בברכתו לפטור את שאר הבגדים, ואם לא כיוון, יברך עליהם בשעת הלבישה בלא שם ומלכות.

ולגבי בגד ישן שתיקנוהו מחדש בכיגנון אחר, ראה א"א (בוטשאטש סי' ד"ה מלבוש ישן).

(36) אולם הקונה טלית וצריך להטיל בה ציצית, כתב לעיל (סי' כב ס"ק א) שלא ימתין מלברך עד שילבשו, אלא יברך מיד בעשיות הציצית, כדי לצאת גם דעת הסוברים שיש לברך על עשיות המצוה [עשיות הציצית]. ואמנם אם לא בירך בעשייתה, מבואר ברמ"א שם שיברך כשיתעטף בה בפעם ראשונה [וראה בביה"ל שם ד"ה בשעת].

הקונה בגד אצל חייט נאמן [שאינו תופר שעטנ]. דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פל"ט אות כב) שצריך לברך 'שהחיינו' בקנייתו, אף אם הוא מחמייר לבדוקו משעטנו לפני שלובשו.

[משנ"ב ס"ק יח]

הֵיטֵב קֹדֶם 'שֶׁהַחַיִּינוּ'⁽³⁷⁾.

(37) בביאור דבריו, כתב השו"ע הלכות (סי' ח) שיש לסרך מלביש ערומים קודם 'שהחיינו' [וראה במשנ"ב לעיל סי' ו שיש להקדים 'דין האמת' שהיא חובה לשהחיינו' שיש אומרים שאינה אלא רשות]. אכן, הערוך השלחן (סי' יז) כתב, שברכת 'שהחיינו' קודמת לברכת 'מלביש ערומים' [וראה במשנ"ב לקמן סי' רכה סי' יא ובשעה"צ ס"ק יב שהאוכל פרי חדש לכתחילה יקדים ברכת 'שהחיינו' לברכת הפרי משום הפסק בין הברכה לאכילה, וראה בשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות לג, ב]. וראה במשנ"ב להלן (סי' כא) ובשערי תשובה (סי' ג).

[משנ"ב ס"ק כא]

בְּמִקּוֹם שְׁנוּקִין שְׁעוּשִׁין הַלְפָּשָׁה לְנָעִרִים יְתוּמִים, קָל אֶחָד מִהִתוּמִים יִבְרַךְ 'מִלְּבִישׁ עֲרָמִים' וַיִּכְרַת 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב', דָּקָא אִיכָא בְּנָה טוֹבָה עוֹד לְכַבֵּה נְעָרִים⁽³⁸⁾.

(38) והוסיף בשעה"צ (סי' כח) שהוא דומה ליורש יחד עם אחיו שמברך 'הטוב והמטיב', כיון שיש עוד אנשים שמקבלים עמו טובה. וביאר בשו"ת שלמת חיים (סי' רה), שאף על פי שמי שיש לו שדה אינו נחשב בירידת הגשמים לשותף בטובה עם בעלי שדות אחרים, ואינו מברך 'הטוב והמטיב', כמבואר בביה"ל לעיל (סי' רכא ס"ב ד"ה מברך) מ"מ נחשבים כל הנערים כשותפים בטובה, משום שמדובר בחברה שניתקנה לצורך הלבשת יתומים רבים, והרי הם כמו אחים שירשו יחד את אביהם, ויתכן שעוד עדיף מזה, ועל כן נחשבים כל היתומים כשותפים בטובה.

[ביה"ל ד"ה שהיא]

אִי בְּרַךְ 'שֶׁהַחַיִּינוּ' לֹא הָיָה לְכַבֵּה⁽³⁹⁾.

(39) וכן כתב השו"ע הרב (סדר ברכת הנהנין פ"ב אות ג).

[משנ"ב ס"ק כב]

וְהוּא הָדִין שֶׁאֵד פְּלִים שְׂאֵץ חֲשִׁיכִים וְאֵין דָּרֵךְ לְשִׁמְשׁ בָּהֶם⁽⁴⁰⁾.

(40) ומי שקנה טלית קטן, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' פ) שאף שמוסתימת לשון השו"ע לעיל (סי' כב ס"א) משמע שמברך עליה 'שהחיינו', מ"מ אין לברך אלא רק מי שהיא חשובה לו, אבל לסתם בני אדם אין זה בגד חשוב וכן כתב השו"ע הלכות סוף הל' ציצית, שבזמננו נראה שאין כל כך שמחה בטלית קטן ואין לברך. ואף שמחמת המצוה היא חשובה לו, לא נראה שברך, כיון שעצם הבגד אינו חשוב לו, אבל על טלית גדול, דאי שיש לברך 'שהחיינו' כיון שהיא בגד חשוב.

הלכות פרכות סימן רכז

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נה]

בהקדמה (41).

(41) ולענין אם מברכים 'שהחיינו' על בגדים העשויים מעור, כתב הכף החיים (ס"ק מח) בשם הפמ"ג והש"י חמ"ד, שאף שכתב הרמ"א שאין לאחל 'תכלה ותחדש', וזה כדי שלא יצטרפו להרוג עוד בהמה, מה שאין כן ברכת 'שהחיינו' מברכים [ושלא כמו שכתב בספר מור ואהלות, שכשם שאין לאחל 'תכלה ותחדש', הוא הדין שאין לברך 'שהחיינו']. וכן הורה הגרי"ש אלישיב (וזאת הברכה עמ' 168) שיש לברך 'שהחיינו' על נעליים חשובות ויקרות העשויות מעור. והגרש"ז אויערבך (הלכות שלמה תפלה פכ"ג סט"ו) כתב, שנהגים שלא לברך על נעליים אפילו שהן חשובות.

סימן רכז

דיני פרכות פרכיות

[משנ"ב ס"ק א]

ומפני שאסור להזכיר עבודת-גלולים בשמחה (1).

(1) וכמבואר בשו"ע (יו"ד סי' קמז ס"א ו-ד) שאסור להזכיר שם עבודה זרה בשמחה בין לצורך ובין שלא לצורך, חוץ משמות האלילים הכתובים בתורה. ומבואר שם (סי' קמז סט"ו) שצריך לכוונת לה שם גנאי [וראה שם בט"ז ס"ק יב ובש"ך ס"ק יד]. וכתבו התוס' (עבודה זרה ג, א ד"ה אבני) שמשום כך כינו אותה 'קוליס', לשון לעג וקלס, היפך מ'קילוס' שהוא לשון שבח.

[משנ"ב ס"ק ב]

אפילו בית עבודת-גלולים (2) וכו', דקא פשרא אותה בגלוי (3).

(2) ומה שכתוב בשו"ע להלן (סי"א) שהוראה בתי עובדי כוכבים בישובן אומר "בית" וגו', ובחורבן וכו', ומשמע שאין לברך ברכת 'שנתן ארץ אפיים' על ישובם או חורבנם של בתי עבודה זרה, ראה במשנ"ב שם (ס"ק טו), וראה בבית יוסף ד"ה והא, ובב"ח ד"ה הוראה מרקוליס וד"ה הוראה בתי).

אכן, לגבי מסגד של ישמעאלים, כתב בשו"ת דברי יציב (ח"א סי' צ אות ח) שאפשר שלכל הדעות מברכים עליו כדין עבודה זרה [בבנינו 'ברוך שנתן ארץ אפיים' ובחורבנו 'ברוך שעקר']. ואף שאין בתוכו צלם ופסל, מ"מ כיון שהישמעאלים אין להם כלל צורה להשתחוות, אם כן עצם העבודה זרה אצלם הוא הבית שמתאספים בו לכבוד האלוהי שמציירים בלבם הטמא [וראה שם אות א-ב שהאריך שגם לדעת הרמב"ם (פ"א מהל' מאכלות אסורות ה"ז), דת הישמעאלים היא עבודה זרה ובית תיפלתם הוא בית עבודה זרה, וראה בט"ז יו"ד סי' קכד ס"ק ד].

ואף עבודה זרה [או בית עבודה זרה לדעת הבי"ן] שלא נחרבה אלא מקצתה, כתב שם (אות ג) בבאור ה"ש אומרים בספר כלבו סי' פז) שאפשר שגם כן מברכים על כך. וכשנשרף חלק מהמסגד שבהר הבית, ולא נחנכו שם הישמעאלים זמן מה, כתב שם, שכשראה את זה בירך 'שעקר' בלא שם ומלכות.

(3) ולענין איסור הסתכלות על עבודה זרה, כתב בבית"ל לקמן (סי' שו סט"ז ד"ה ועובר) שדוקא ראייה סתם מותרת, אבל להסתכל על דיוקנאות של עבודה זרה העשויים לשם עבדת כוכבים אסור. ויש מחמירים אפילו בדיוקנאות שאינם עשויים לשם עבדת כוכבים אלא לנוי [וראה במשנ"ב לקמן סי' רכה ס"ק לג ובבית"ל סי' ד"ה אפלו, לענין איסור הסתכלות על נכרי].

[משנ"ב ס"ק ג]

דאפלו הולך לעיר אחרת וראה שם עבודת-גלולים אינו מקרי,

כיון דראה את מין זה תוך שלשים בעירי (4); ואפשר עוד, דאפלו קטן שהגדיל אין צריך לברך, כיון שראה אותה בקטנותו (5).

(4) ואף אם ראה עבודה זרה אחרת, מבואר בשו"ת עמודי אור (סי' ד) שלא יברך [וראה להלן ס"ק יז ולקמן סי' רכה ס"ק לא ובמה שכתבנו שם].

(5) וכן לגבי קריעה על ירושלים בחורבנה, כתב לקמן (סי' תקסא ס"ק יז) שמי שטלד בירושלים, אינו צריך לקרוע אפילו לאחר שגדל, כיון שבקטנותו פטור מלקרוע, ובשהגדיל אינו צריך לקרוע שהרי ראה אותה בתוך שלשים יום.

ולגבי הוראה מקום שנעשה בו נס לכל ישראל או דבם, כתב בבית"ל לעיל (סי' ריח ס"א ד"ה במקום הזה) שאם ראה את אותו מקום ולא בירך, שוב לא מברך אלא לאחר שלשים יום מראיתו הראשונה, שאז היא נחשבת לראייה חדשה.

[משנ"ב שם]

ובאליה נכה פסח ע"ד מלכא תדמי, דאפלו הוא לא ראה אותה תוך שלשים, כיון שיש רב העולם שהוא שוכן ביניהם שרואין אותה (6) וכו', דאפלו הולך לקניגאות ולטיטקאות של ישראלי תרי זה מושב לצים (7).

(6) וכן לגבי מי שגר סמוך לים ולא ראהו שלשים יום, הורה הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג סכ"ח) שלא יברך. מאידך, דעת הגרי"ש אלישיב (שער העין עמ' תכא) שיברך, ואינו דומה לענינו שברכה זו היא תפילה שהקב"ה יעקור את העבודה זרה, מה שאין כן בברכת השבח על מעשה בראשית, וכן דעת הגר"נ קרליץ (שם עמ' תסה).

ולענין מנהג אנשי ירושלים [הובא בשער תשובה סי' תקסא ס"ק ב] שלא לקרוע על ראיית מקום המקדש, אפילו מי שלא ראהו שלשים יום [אם הוא דר בירושלים], ביאר בשו"ת דברי יציב (א"ח ח"א סי' פט אות ו) שאפשר שסמכו על דברי הא"ר כאן, שבין שרוב אנשי ירושלים רואים את מקום המקדש כל שלשים יום, לכן גם מי שלא ראה פטור מלקרוע.

(7) ואפילו בפורים, כתב לקמן (סי' שו ס"ק נט) שאסור לעשות מיני שחוק ותחבולות משום מושב לצים, רק השחוק שעושים זכר לאחרורש. הוסיף שם, שבעונותינו הריבים נעשה דבר זה בהפקר אצל איזה אנשים, שהולכים לבתי טרטיאות ועוברים כמה איסורים, ויסורים באים עליהם.

[משנ"ב ס"ק ז]

אם הוא פאך-ישראלי (8).

(8) והעוקר עבודה זרה בארץ ישראל, כתב רעק"א (הגהות על השו"ע) בשם המהרש"א (ברכות נז, ב חידושי אגדות ד"ה הוראה) שמברך 'אשר קדשנו במצותיו וציונו לעקור עבודת אלילים מארצנו', בברכת כל המצוות [וראה שו"ע יו"ד סי' קמז סט"ז].

[משנ"ב ס"ק ח]

ועל מקום שנתונה (9). הנה אם יש שלשים יום שלא ראה אותה (10). ובטעם הדבר שמברכים על עקירתה ממקומה, אף שלא נעקרה לגמרי אלא עברה למקום אחר, ביאר בשו"ת דברי יציב (א"ח ח"א סי' צ אות ט) שטלטול העבודה זרה ממקום למקום הוא בזיון לעבודה זרה ולעובדיה, ועל כן צריך לברך.

ואפילו אם בדעתם לחזור ולקבוע את העבודה זרה במקומה הראשון, כתב בשו"ת דברי יציב (שם אות ח) שמסתבר שיש לברך

המשך במילואים עמוד 54

קמ באר הגולה

הלכות ברכות סימן רכג רכד

כ בשם הראשונים
כאם הוא עני ושמח בהם, (עו) יברך: הגה (כג) ויש אומרים דאפלו עני אינו מברך על הלוק ומגעלים וכדומה, (כד) וכן נוהגין (שור בשם תוס' והרומתי' הדשן סימן ל"ו). המנהג לומר למי שלובש בגד חדש: תכלה ותתחדש. ויש מי שכתב שאין לומר כן על מנעלים או בגדים הנעשים מעורות של (ח) (כה) בהמה, דאם-כן היו צריכים להמית בהמה אחרת תכלה שיתחדש ממנה בגד אחר, וכתבי' וירמיו' על כל מצעיר' (מהר"י בפסקיו). והנה השעם חלוש מאד ואינו נראה, מכל מקום רבים מקפידים על זה שלא לאמרו:

רכד דיני ברכות פרטיות, ובו י"ג סעיפים:

א הרוצה (ב) (א) מרקולים (ב) א' שאר עבודת כוכבים אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן ארץ אפים לעוברי רצונו". ג' ואם רוצה אותה בחוף שלשים יום אינו חוזר ומברך: הגה (ג) ונאידנא אין מברכים זאת הברכה שהרי אנו מגדלים ביניהם ורואים אותה תמיד: ב' הרוצה מקום שנגעקה ממנו עבודת כוכבים, (ד) אם הוא בארץ-ישראל אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנקר עבודת כוכבים מארצנו", ואם הוא בחוצה לארץ אומר "שעקר עבודת כוכבים מהמקום הזה", ואומר בפשתינו: "כשם שעקר אתה מהמקום הזה בן תעקר אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך": הגה ואם נעקה עבודת כוכבים ממקום אחד ונתנה במקום אחר, מברך על מקום שנגעקה "שעקר עבודת כוכבים" (ה) ועל מקום שנתנה לשם שנתן ארץ אפים' (כח"י יוסף בשם תוספות וירושלמי): ג' הרוצה בכל הרשעה אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחריב בכל הרשעה". ראה ביהו' של נבוכדנצר אומר "ברוך שהחריב ביהו' של נבוכדנצר הרשע". ראה גב אריות (ו) או פכשן האש, אומר "ברוך שעשה נסים לצדיקים במקום הזה" (ועני' לעיל סימן ריח סעיף ז): ד' הרוצה מקום שיש כבכל, שכל בהמה שתעבר עליו אינה יכולה לזוז משם אם לא יתנו עליה מעפר המקום ההוא, והוא סימן קללה לה, דכתבי' ויטאטא חיה במטאטא (פרוש, מקבדות הבית, שקוב"י בלע"י) השמך, אומר (ז) "ברוך אומר ועושה ברוך גור ומקנים": ה' הרוצה ששים רבוא מישראל ביהו' אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם (ח) חכם הנזים", ואם הם עובדי כוכבים ומזלות אומר (ירמיה נ"ב) בושא אמכם מאד חפנה יולדתכם הנה אתרית גוים מדבר ציה וערכה: ו' הרוצה חכמי ישראל אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם (ט) שחלק מהמקמתו (ג) [ג] ליראיו": ז' הרוצה חכמי אמות העולם עובדי כוכבים לשחקמים

שערי תשובה

יבד-אמר: (עו) יברך. ושיר גדול שקנה בלים חשוכים שאין שמח בהם ואין נחשבים לו לא יברך, כנה"ג בשם הרדב"ז, מ"א: (י"ז) בהמה. אפלו טמאה כגון פ"א בל"א, אפלו הוא ממין אחר רק שתפור תחתיו מעורות בהמה, כנה"ג שם ומ"א:

(ב) מרקולים. פי' חלוק גלוס, דאסור להזכיר עבודת כוכבים בשמה: (ג) ותאידנא. אפלו חולף לעיר אחרת, כיון דנראה פיוצא ביה בעירו. וה"ה קטן שהגדיל א"ע לברך כיון שראה בקטנותו, מ"א. וכתב הב"ח בשם ספר האשכול: השמר לך לראות קניגאות של עובדי-כוכבים והוא הדין מחולתם או שום דבר שמחמם, ואם תשמע קול עובדי-כוכבים שמחים, תאנח ותצטער על חרבן ירושלים והתפלל להקב"ה עליה. ובפ"ק דמסכת ע"ג דף יח, דאפלו החולף לקניגאות של ישראל הרי זה מושב לצים: (ג) ליראיו. לפי שישאל דברים בו, נש' יחוס לחלק אחר כי שנקלק ממנו, משא"כ באמות העולם אומר שנתן.

משנה ברורה

גלוס אינו מברך, כיון דנראה את מין זה תוך שלשים בעירו^(א); ואפשר עוד, דאפלו קטן שהגדיל אין צריך לברך, כיון שראה אותה בקטנותו^(ב). ובאליה רבה כתב עוד טעם דמי, דאפלו הוא לא ראה אותה תוך שלשים, כיון שיש רב העולם שהיה שוכן ביניהם שראו אותה^(ג). כתב הב"ח בשם ספר האשכול: השמר לך לראות קניגאות של כותים והוא הדין מחולתם או שום דבר שמחמם, ואם תשמע קול כותים שמחים, האנח ותצטער על חרבן ירושלים ותתפלל להקב"ה-ברוך הוא עליה. ואיכא בגמרא, דאפלו החולף לקניגאות ולטיטראות של ישראל הרי זה מושב לצים^(ד): ב (ד) אם הוא בארץ-ישראל^(א) וכו'. אפלו (ג) רק במקום אחר: (ה) ועל מקום שנתנה^(א). הינו אם יש שלשים יום שלא ראה אותה^(א), וכו': ג (ו) או פכשן האש. הינו חפירה שהסך בה אז האש לחנקה מישראל וצורה: ד (ז) ברוך אומר ועושה וכו'. הינו (ג) בשם ומלכות בגמרא הגרסא "ברוך אומר ועושה (ד) גור ומקנים: ה (ח) חכם הנזים^(א)". שאין (ה) דעת דומין זה לזה ואין פרצופיה דומין זה לזה, (ו) והוא יודע מה בלב כל אלו האכלוסין: ו (ט) שחלק. ששם ח' הם חלק אלו ודברים בו, לכן אמר שחלק^(א).

א (א) מרקולים. היא עבודת-גלוס שנובדין אותה על-דבריה שוורקין לה אכנים, וישמה העצמה קילוס, (ב) ויפני שאסור להזכיר עבודת-גלוס בשמה^(א), לכן כפ' אותה בשם קוליס, וימר הוא חלופ' בלשון ארמי, ופרשו הוא: חלופ' קילוס: (ב) או שאר עבודת גלוס. אפלו ביה עבודת-גלוס^(א) [ב"י], וב"ח פרש, דוקא כשרוצה אותה בגלוס^(א): (ג) ונאידנא וכו'. שהרי אנו רואין אותה תמיד. וכתבו האחרונים, דאפלו חולף לעיר אחרת וראה שם עבודת-

שער הציון

(ל) אחרונים: (ב) מגן-אברהם: (ג) ב"ח וסג"א, דלא נדרשי' בשם: (ג) כן מיכא בגמרא דקחשיב שם חמשה ברכות על ככל, ומשמע דכלהו בדמא מחסא, וכי היכא דמרקולים הוא בשם ומלכות הכי גמי אידך: (ז) וכן נכון "א"ר צ"ש. וגם דאי לא הכי הוה לה שש ברכות. ועני' במעשרי' יוס' טוב: (ה) גמרא: (ו) רש"י:

מילואים

הלכות פרכות סימן רכג

המשך מעמוד קלט

שידעה שמח בהם. אכן דעת הגר"ש אלישיב (חזקת הברכה עמ' עמ') 166 הע' 8, אשרי האיש ח"א פליט אות כב) שאין לברך 'שהחיינו' על חולצה או על כלים שאינם יקרים, וכן על סוודר או מכנסיים.

וכן הקונה בגד חדש, שבדרך כלל בני אדם שמוחים בו כגון חליפה, והוא אינו שמוח בו, דעתו (שם) שלא יברך, ואין אומרים בטלה דעתו. והחזו"א הורה להגרי"ח קניבסקי (מעשה איש ח"ה עמ' יג) שיצא בברכה על דבר אחר נראה כשו"ת חתם סופר אור"ח סי' נה ד"ה והנה.

[משנ"ב שם]

ובקניית ספרים, יש דעות בין האחרונים אם יברך עליהם, משום דמצות לאי להנות נתנו⁽³⁰⁾.

(30) ולגבי הקונה תפילין, כתב בביה"ל לעיל (סי' כב ד"ה קנה) שאינו מברך 'שהחיינו'. אכן הגר"ש אריעברך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות לב) כתב שדוקא בקונה, כיון שהוציא מעות עבורו, אבל המקבל תפילין במתנה מברך 'שהחיינו', ולכן נהג להקנות לבניו את התפילין ביום הגיעם למצוות, ומברכים 'שהחיינו', ויוצאים בזה גם על ההנחה, כיון שיש פוסקים שיברך על כל מצוה כשמוקיים פעם ראשונה בימי חייו, כמבואר במשנ"ב שם (סי' א) ובביה"ל שם. וכן המקבל ספרים במתנה, דעתו (הליכות שלמה תפלה פכ"ג דבר הלכה אות יז) שלכל הדעות מברך 'שהחיינו' כיון שנתוסף לו רכוש.

במה דברים אמורים, בקונה מן המוכר, אבל העושה תפילין לעצמו, יש דעות שיברך 'שהחיינו' על עשייתו, ולכן כתב בביה"ל (סי' כב ד"ה קנה) שמהנכון שיכניס עצמו לחיוב 'שהחיינו' מצד אחר ויכוון לפסוק גם את זה.

ומה שכתב המשנ"ב שגם על מצות ת"ת באמר 'מצות לאו ליהנות ניתנו', זה לכאורה שלא כמבואר בט"ז (ירד סי' רכא ס"ק מג, וראה באגלי טל בהקדמה), שמצות ת"ת ניתנה ליהנות.

ולגבי הקונה חנוכיה מכסף ראה מה שכתבנו במשנ"ב לקמן (סי' תרעג ס"ק כח).

[משנ"ב שם]

וכן כתב במור וקציעה, ועל-כן אין לקחית ביד המכריז⁽³¹⁾.

(31) ולגבי מי שסיים לחבר ספר חידושי תורה, ראה שערי תשובה (סי' קצ"ב). דעת הגר"ח קניבסקי (הכתב והמכתב שער ג פ"ח) שאין אנו נוהגים לברך 'שהחיינו', והרצאה להוציא את עצמו ידי חובה בפרו, תבוא עליו ברכה.

[ביה"ל ד"ה בנה]

הוא קו"ב לפי פיה לאשתו וכו' (32).

(32) ולענין ברכת 'הטוב והמטיב' על יין, כתב במשנ"ב לעיל (סי' קעה ס"ק טו) שכיון שהוא צריך לפרנס את אשתו ובניו, יש להם חלק ביין, וצריך לברך 'הטוב והמטיב' [וראה שם פרטי דינים בזה].

(26) ומי שהקיף מרפסת ביתו במחיצות, דעת הגר"ש אריעברך (שם הע' כ) שלא יברך, אלא אם כן הוא שמח בזה הרבה.

ומי שהיתה לו דירה גדולה, ומחמת דוחקו מכרה וקנה דירה קטנה, דעת הגר"ח קרליץ (חוט שני פסח עמ' שיג) שיברך על כך, שהרי היה יכול להישאר בלא דירה כלל מחמת חובותיו, ובחאי שיש לו שמחה בדירה זו.

[משנ"ב ס"ק יג]

בין מלבושים ובין כלי תשמיש ושתיה ואכליה⁽²⁷⁾ וכיצא קנה⁽²⁸⁾, אם הם דברים שלב קאדם שמוס בקהם, צני קראוי לו ופשיר קראוי ל⁽²⁹⁾.

(27) והקונה מזלגות או כפיות, דעת הגר"ח קרליץ (חוט שני שבת ח"ג עמ' רכז אות ב) שמסתבר שאין לברך עליהם, כיון שאינם כלים חשובים.

ולגבי ברכת 'שהחיינו' על קניית משקפיים חדשים, דעת הגר"ש אריעברך (חזקת הברכה עמ' 166 הע' 8) שאין לברך עליהם 'שהחיינו' כיון שאינם אלא לרפואה, וכן דעת הגר"ח שוינברג (שם). מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פליט אות כג) שיש לברך 'שהחיינו' על קניית משקפיים, שהרי הם כתכשיט, וכן דעת הגר"ח קרליץ (חוט שני שבת ח"ג עמ' רכז).

(28) ועל קידושי אשה, כתב הערוך השלחן (ס"ד) שבשעת אירוסין אין לברך משום שאין השמחה שלמה עדיין, ובשעת הנישואין אין לברך, שכבר נגמר הדבר בשעת האירוסין, וכיון שבדורות הראשונים לא ברכו, אף כיום שהאירוסין והנישואין נעשים יחד אין מברכים [וראה בפתחי תשובה אהע"ז סי' סג ס"ק ח].

וחתן הקונה טבעת ע"מ ליתנה לכלתו, כתב בשו"ת אגרות משה (אהע"ז ח"ד סי' פד אות ב) שיש לו לברך 'שהחיינו', מפני שיש לו הנאת תשמיש בזה שנתן אחר כך לכלתו. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה עמ' 168 אות ה) שאין לחתן לברך 'שהחיינו' בקניית הטבעת, ובשנותנה לכלתו, דעתו שם שחברך 'שהחיינו', מאידך, דעת הגר"ש אריעברך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג ארחות הלכה הע' 70) שאין לכלה לברך 'שהחיינו' בקבלת הטבעת, שהרי כתב הכף החיים (סי' כ, וכן מבואר בשו"ע הרב סדר ברכת הנהנין פ"ב סי' ס"ה) שנהגים להקל ולא לברך על תכשיטי כסף או זהב, וכן על כלי תשמישי בית [מלבד בגדיב, שנהגו לברך], ובפרט שיש פוסקים שאין לברך על מתנות שנותנים לחתן וכלה, כיון שהן כחוב בין המחתנים [ראה בביה"ל ד"ה בנה ובמשנ"ב ס"ק יט].

(29) ולמעשה, הקונה בגד או כלי חדש, דעת הגר"ח קרליץ (שם) שצריך לאמוד בדעתו אם הוא שמח בו, ואין הדבר תלוי בערך הכספי של הבגד, אלא בחשיבותו של הבגד, ומשום כך דעתו, שאפשר לברך גם על טלית או מכנסיים וחולצה [ואינה נחשבת לבגד זיעה], וכלבד

הלכות פרכות סימן רכד

המשך מעמוד קמ

[משנ"ב ס"ק ח]

תכם קריוסיו⁽¹⁾.

(1) ובטעם הדבר שמברכים על שישים ריבוא, כתב הערוך השלחן (ס"ה, בשם המהרש"א) כיון ששישים ריבוא זהו כלל כל הדעות, והוא הקצה האחרון ואין עוד צורה אחרת מכאן ואילך, ולכן ניתנה התורה

שעקר, כיון שעכ"פ נתבטלה משם העבודה וזה לשעה.

(10) אכן, לעיל (ס"ק ג) כתב בשם הא"ר שאפילו מי שלא ראה את העבודה וזה בתוך שלושים יום לא מברך, אם רוב העולם שהוא שוכן ביניהם רואים אותה תמיד נראה בפמ"ג א"א ס"ק ג שמדובר בעבודה וזה שלא ראה אותה מימיו.

מילואים הלכות פרכות סימן רכז המשך מעמוד קודם

חכמת התורה אמיתית ולומד בה לשמה, והביא שבב"ח משמע קצת שצריך שיהיה בקי גם בתורת הנסתר.
ומי שמפורסם לחכם בתורה ואינו מפורסם לראי שמים, כתב הברכה הבית (שער כט אות ה' הע' ד') שאין לברך עליו 'שחלק' כיון שכתוב 'ראשית חכמה יראת ה'' ומי שאינו ירא שמים אינו בכלל חכם. וכעין זה כתב המהרש"א (ברכות נח, א ד"ה ברוך) שמה שאומרים בברכה על חכם 'ליראי', הוא על פי מה שאמרו (אבות ג, ט) כל שיראת חטאו קדמת לחכמתו חכמתו מתקיימת [וראה בשו"ת תשובה מאהבה שם].

ואם במקום לסיים 'ליראי' סיים 'לבשר ודם' כמו שמסיימים על חכמי אומות העולם, כתב בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' קב) שיצא, כיון שישראל הם בכלל בריותיו, אלא שלכתחילה צריך לברך ברכה מבוררת. והוא הדיון אם כיוון 'שנתן' על חכם או מלך ישראל, או שכיוון 'שחלק' על חכם או מלך נכרי, כתב שם שיצא.
ואם החכם הוא גם חבירו שלא ראדו שלשים יום, כתב לקמן (סי' רכה ס"ק א) שיברך גם 'שהחיינו' [ראה מה שכתבנו שם].

לשישים ריבוא, כדי לכלול כל הדעות והחכמות שאין להוסיף עליהם. וברמב"ם (פ"י מהל' ברכות ה"א) מבואר, שגם ברואה ארכלוסי עכו"ם שאומר 'בזשה אמכם' וגו', צריך שיהיו שישים ריבוא, וכן דייק בשו"ת דברי יציב (א"יח ח"א סי' צא אות ב) מהשו"ע כאן.

[משנ"ב ס"ק ט]

שעם ה' הם חלק אלוה ודבקים בו, לכן אמר 'שחלק' (18).

(12) מסתימת לשון השר"ע והפוסקים הוכיח בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יג) שאף בזמן הזה יש לברך, והוסיף שם, שכאשר בא בעל הצפנת פענח לזינא בידכו עליו 'שחלק', וכן מובא בארחות רבנו (ח"א עמ' צב-צג) שהגרי"ד קניבסקי בירך על גדולי ישראל [ושלא במבואר בערוך השלחן (סי' ס"ח), שבזמננו נמנעים מלסדר על חכמי ישראל וכן על חכמי אומות העולם, כיון שלא התבאר כמה שיעור של חכמתו כדי לברך עליו, וכעין זה כתב המקור חיים בקיצור הלכות כאן, וראה בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ב סי' רלז)]. וכתב בשו"ת שבט הלוי (שם), שהגדר של חכם שמברכים עליו הוא מי שמקובל מבני הדור ומנוסה שחכמתו

הלכות פרכות סימן רכז המשך מעמוד 280

ס"ק ת) שיברך, ואין לחוש שיבוא לטעות לברך על קבר אחד, כיון שידוע לכל שאין הברכה על הקברים אלא על הנקברים והם רבים.
(25) וכמבואר בשערי תשובה (ס"ק ד), שהרי אומרים 'אתכם' ובלשון נוכח [וראה בשו"ת עמודי אור סי' ד].
ואף בשבת, כתב השו"י חמד (ח"ו מערכת ברכות סי' ב אות יז) שיכול לברך, כיון שאינה צידוק הדיון, וכן דעת החו"א (אמרי יוסף סוף נויקין) שאין היא צידוק הדיון אלא ברכת הראיה.

(23) ובקבר הנמצא בשטח קטן לבדו אך מסביב ישנם קברים נוספים, כתב בשו"ת באר משה (ח"ב סי' יד) שיברך אף שהליכתי היא רק לקבר אחד. וכשמברך על קברים, כתב בשו"ת אגרות משה (א"יח ח"ה סי' לו אות י) שאין די כשרואה מרחוק את המצבה, אלא צריך לראות את הקרקע שמכסה את הקבר, וכן את המצבה הנמוכה שהיא ממש על מקום הקבורה [וראה בא"י (בטשאטש) שהסתפק בזה].

(24) ובקבר שקבורים בו כמה אנשים, כתב בספר אהלך באמתך (פ"יח

הלכות פרכות סימן רכה המשך מעמוד קמא

ברכה זו מתי שירצה, או בעליה לתורה או בסעודת הבר מצוה [וראה בשו"ת בצל החכמה ח"ה סי' קלב-קלד שהאריך בזה].

[משנ"ב שם]

מצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בן בר-מצוה (1) ביום שנכנס לתורה (2) וכו', דעכשו נעשה איש-ישראל, שנעשה במצות התורה (3) ואם הנער דורש (4) הרי סעודת-מצוה (5).

(12) ואם נולד בבית השמשות, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' כו) שכיון שמספק חייב בכל המצוות כבר מהיום הקודם, יש לשמוח ביום זה.

(13) וסמך לדבר, כתב הקצות השלחן (שם ס"ק טו) על פי המשנה (תענית פ"ד מ"א) ש"ביום חתונתו" והו מתן תורה, ויום מתן תורה של האדם הוא כשנעשה בר מצוה ומתחייב בכל המצוות, והביא שם בשם השר"ע הרב (מנהג"ב סי' ד, ומקורו מזהר חדש פ"ר בראשית יד) שצריך בניית הנפש הקדושה באדם היא ביום י"ג לומר וי"ב לנקבה.

וביום שנכנס לעול מצוות, כתב הכף החיים (ס"ק יב) שטוב ללבוש בגד חדש או לאכול פרי חדש ולברך 'שהחיינו', ולכון לפטור בברכה על כך שנכנס בעול המצוות, וגם הבת תעשה כן כשנכנסת לעול מצוות, אף שאין עושים לה סעודה. וכעין זה דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות

לענין החיוב לתן עליה לתורה לנער שנעשה בר מצוה.

ואחים תאומים שנעשו בני מצוה, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג סמ"א) שכל אחד יעלה לתורה לחד [ראה שו"ע לעיל סי' קמא ס"ח], ויברך האב פעמיים 'שפטנני', ולא יברך ברכה אחת ויאמר 'מעונשם של זה ושל זה', כיון שהוא משנה ממטבע שטבעו חכמים, אף אם אומרה בלא שם ומלכות. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (הקטן והלכותיו ח"א עמ' 21) שיברך 'מעונשם של אלו'.

ועד מתי יכול לברך ברכה זו, כתב הקצות השלחן (סי' סה ברה"ש ס"ק יד) שאין לה זמן קבוע, ואם איחר ויכל לברך כל זמן שירצה.

והטעם שאין מברכים ברכה זו על בת שהגיעה לגיל י"ב ויום אחד, ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק ז).

(11) וכשעולה למפטיר, כתב בשו"ת דברי מלכאל (ח"א סי' ד) שלכאורה אין לברך, שהרי נוהגים לעלות למפטיר גם קטנים [ראה לקמן סי' רפב ס"ק יב תשעה"צ כאן ס"ק ז], ואם כן לא נודע על ידי כך שהוא נעשה בר מצוה [וראה שם טעם אחר מדוע מברכים כשעולה לתורה, ולטעם זה אפשר לברך גם כשעולה למפטיר]. אכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פל"ט אות לח) שרשאי האב לברך

